

Covenant & Conversation

Jonathan Sacks
THE RABBI SACKS LEGACY

RABI LORD JONATHAN SACKS'IN ÖĞRETİ VE YAZILARINDAN

Covenant & Conversation yazılarına sağladıkları ve Harry (Chaim) Schimmel'in anısına adanan cömert sponsorlukları için Schimmel Ailesi'ne teşekkürlerimizle. "R. Chaim Schimmel'in Tora'sını, onunla ilk karşılaştığım zamandan beri severim. Sadece yüzeysel gerçeğe değil, altta yatan daha derin gerçeğe olan bağlantısıyla da ilgilenmeye gayret eder. 60 yıldır kendisine eşlik eden olağanüstü eşi Anna'yla birlikte, aile, cemaat ve Tora sevgisine adanmış bir yaşam inşa ettiler. Ortaya koydukları örnek yaşamla beni fazlasıyla etkilemiş müstesna bir çift." – Rabi Sacks

Beşalah

Yahudi Halkının Bir Lideri Olmak

O gün, A-Şem Yisrael'i Mısır'ın elinden kurtardı... Yisrael A-Şem'in Mısır'a karşı uyguladığı büyük güce şahit oldu. Halk A-Şem'e huşu duydu; A-Şem'e ve kulu Moşe'ye inandı.

O zaman Moşe ve Bene Yisrael A-Şem'e şu şarkıyı söylediler:

Şemot 14:30-15:1

Deniz Şarkısı, tarihin en büyük ilahi idrak anlarından biriydi. Hahamlarımız, o anda en mütevazı Yisrael mensubunun bile, görme ayrıcalığını en büyük peygamberlerin bile yaşamadığı görüntülere tanık olduklarını söylemişlerdir. İlk kez olmak üzere tüm halk toplu bir şarkı söylemeye başlamıştır: her gün söylediğimiz Az Yaşir şarkısı.

Hahamlarımız arasında, şarkıyı tam olarak nasıl söyledikleri konusunda çok ilginç bir tartışma vardır. Bu konuda dört farklı fikir vardı. Bunların üçü Talmud'un Sota bölümünde yer alır:

Rabi Akiva açıkladı: Bene Yisrael Kızıldeniz'den çıktıkları zaman bir şarkı söylemek istediler. Onu nasıl söylediler? Bir yetişkinin

Allel'i söylemesi ve diğerlerinin onun ardından bölüm başlarını tekrarlmasına benzer şekilde. Moşe "A-Şem'e şarkı söyleyeceğim" dedi ve onlar "A-Şem'e şarkı söyleyeceğim" diye cevap verdiler. Moşe "Çünkü çok yücedir O" dedi ve onlar "A-Şem'e şarkı söyleyeceğim" diye cevap verdiler.

Rabi Yose A-Gelili'nin oğlu Rabi Eliezer şöyle dedi: Bir çocuğun Allel'i okuması ve diğerlerinin onun söylediği her şeyi tekrarlması gibiydi. Moşe "A-Şem'e şarkı söyleyeceğim" dedi ve onlar "A-Şem'e şarkı söyleyeceğim" diye cevap verdiler. Moşe "Çünkü çok yücedir O" dedi ve onlar "Çünkü çok yücedir O" diye cevap verdiler.

Rabi Nehemya şöyle dedi: Sinagogda Şema'yı söyleyen bir okul öğretmeni gibiydi. İlk o başlar ve diğerleri onunla birlikte devam eder.

Sota 30b

Rabi Akiva'ya göre Moşe şarkıyı kısa cümlecikler halinde söylemiş ve her cümlecğin ardından halk "A-Şem'e şarkı söyleyeceğim" diye cevap vermiştir. Bu bir bakıma onların, her cümlecğe Amen demeleri gibi bir şeydi. Rabi Yose A-Gelili'nin oğlu Rabi Eliezer'e göre Moşe şarkıyı yine cümlecikler halinde söylemiş ve halk onun söylediği her cümlecğin onun ardından aynen tekrarlamıştır. Rabi Nehemya'ya göreyse Moşe ve halk, tüm şarkıyı birlikte söylemişlerdir. Raşi bunu açıklarken, tüm halkın üzerine Tanrısal ilhamın yerleştiğini ve mucizevi olarak hepsinin aklına aynı zamanda aynı sözlerin geldiğini belirtir. Mehilta'da yer alan dördüncü bir görüş daha vardır:

Eliezer ben Taday şöyle dedi: Moşe başladı ve Bene Yisrael onun söylediğini tekrar ederek pasuğu tamamladılar. Moşe "A-Şem'e şarkı söyleyeceğim, çünkü çok yücedir O" diyerek başladı ve Bene Yisrael onun söylediklerini tekrarlayıp ardından pasuğu onunla birlikte tamamladılar; [yani] "A-Şem'e şarkı söyleyeceğim, çünkü çok yücedir O; atı ve binicisini denize savurdu" dediler. Moşe "A-Şem kuvvetim ve şarkımdır" diyerek başladı ve Bene Yisrael tekrarlayıp ardından pasuğu onunla birlikte tamamladılar; [yani] "A-Şem kuvvetim ve şarkımdır; ve benim kurtuluşum oldu" dediler. Moşe "A-Şem savaş adamıdır" diyerek başladı ve Bene Yisrael tekrarlayıp ardından pasuğu onunla birlikte tamamladılar; [yani] "A-Şem savaş adamıdır, A-Şem'dir İsmi" dediler.

Mehilta Beşalah Paraşa 1

Teknik açıdan, Talmud'un açıkladığı gibi, Hahamlar gereksiz (görünen) vayomeru lemor, yani "söyleyerek söylediler" sözlerinin nasıl açıklanabileceği konusunda tartışmaktadırlar. Bu ifadeyi "tekrarlama" anlamı veriyor şekilde anlamışlardır. Ama Bene Yisrael neyi tekrarlamışlardır? Rabi Akiva'nın gözünde bu yalnızca şarkının ilk sözleridir; halk bunu bir tür nakarat şeklinde tekrarlamıştır. Rabi Yose A-Gelili'nin oğlu Rabi Eliezer'e göre tüm şarkıyı cümle cümle tekrarlamışlardır. Rabi Nehemya'nın fikri, halkın tüm şarkıyı birlik halinde söylediği yönündedir. Rabi Eliezer ben Taday'ın görüşüne göreyse, her satırın açılış ifadesini tekrarlamışlar, ama cümlenin bütünü, Moşe'nin bunu onlara öğretmesine gerek kalmadan tamamlamışlardır. Bu şekilde okuduğumuz zaman, önümüzde sırf Tora'daki bir pasuğun anlamı hakkında noktasal bir tartışma bulunmaktadır.

Ancak burada çok daha derin bir mesele söz konusudur. Bunu anlamak için, üstünkörü bir bakışla Sota'daki pasajla alakasız gibi görünen, Talmud'daki başka bir pasaja bakmamız gerekmektedir. Bu pasaj Talmud'un Kiduşin bölümündedir ve çarpıcı bir soru ortaya atmaktadır: Tora'nın bize onurlandırmamızı emrettiği çeşitli kişiler vardır: bir ebeveyn, bir öğretmen (yani bir rav), bir nasi (Yahudi toplumunun dini lideri; Sanedrin başkanı) ve bir kral. Acaba bu dört sınıftaki kişilerden herhangi biri, hakkı olan onurundan feragat edebilir mi?

Rav Yitshak ben Şila şöyle dedi: Rav Matna şöyle dedi: Rav Hisda şöyle dedi: Onurundan feragat eden bir babanın feragati

geçerlidir [ve evladı ona normalde göstermesi gereken onuru göstermezse, ihlalde bulunmuş olmaz]. Ancak onurundan feragat eden bir ravın feragati geçerli değildir.

Rav Yosef ise şöyle dedi: Onurundan feragat eden bir ravın feragati bile geçerlidir...

Rav Aşe şöyle dedi: ‘Onurundan feragat eden bir ravın feragati geçerlidir’ görüşündeki otoritelere göre bile onurundan feragat eden bir nasinin feragati geçerli değildir... [Ancak Talmud bu noktada bir nasinin feragatinin de geçerli olduğunu gösteren örnekler verir ve düzeltir:]

Şöyle demek gerekir: ‘Onurundan feragat eden bir nasinin feragati geçerlidir’ görüşündeki otoritelere göre bile onurundan feragat eden bir kralın feragati geçerli değildir. Pasukta söylendiği gibi: “Üzerine kesinlikle bir kral ata”; [başka bir deyişle:] ona yönelik korku [senin] üzerinde olmalıdır.

Kiduşin 32a-b

Bu dört sınıftakilerin her biri bir liderlik rolüne sahiptir: baba, evladı için; öğretmen, öğrencisi için; nasi, toplum için; ve kral, ulus için liderdir. Derinlemesine analiz edildiğinde bu pasaj, söz konusu dört rolün, bir şahsa isnat edilen otorite ile yüksek bir mevki sahibine isnat edilen otorite arasındaki yelpazenin farklı noktalarında bulunduğunu açıkça ortaya koymaktadır. Aradaki ilişki ne kadar kişisel olursa, onurdan feragat etmek de o kadar kolaylaşmaktadır. Bir uçta bir

ebeveynin rolü (yoğun düzeyde kişisel), diğer uçta ise bir kralın rolü (tamamen resmi) vardır.

Moşe ve Bene Yisrael’in Deniz Şarkısı’nı nasıl söyledikleri konusundaki tartışmada da esas konunun bu olduğu görüşünü öne sürmek istiyorum. Rabi Akiva’nın gözünde Moşe bir kral gibiydi. O konuşuyordu ve halk yalnızca “Amen” (ya da bu örnekte, “A-Şem’e şarkı söyleyeceğim”) diye cevap veriyordu. Rabi Yose A-Gelili’nin oğlu Rabi Eliezer’e göre Moşe bir öğretmen gibiydi. Moşe konuşuyordu ve Bene Yisrael de onun söylediklerini cümle cümle tekrar ediyorlardı. Rabi Nehemya’nın fikrine göre Moşe, her biri kendi başına bir rav olan akranları içindeki bir nasiye benziyordu. (Kiduşin’deki, bir nasinin kendi onurundan feragat edebileceği görüşünü belirten pasajdan, bunun yalnızca onun rav akranları arasında mümkün olduğu anlaşılmaktadır). Başka bir deyişle burada bir akranlık ilişkisi söz konusuydu. Moşe başlıyordu, ama sonrasında birlik halinde şarkı söylüyorlardı. Rabi Eliezer ben Taday’a göreyse Moşe bir baba gibiydi. O başlıyordu, ama her pasuğu Bene Yisrael’in tamamlamalarına izin veriyordu. Ebeveynlik hakkındaki, Avraam’a dair ilk betimlemede açıkça ortaya konmuş olan büyük gerçek budur:

“Terah, oğlu Avram’ı, torunu, Lot’un oğlu Aran’ı ve gelini, Avram’ın karısı Saray’ı aldı ve birlikte, Kenaan ülkesine gitmek üzere Ur Kasdim’den ayrıldı. Ancak Haran’a kadar geldiklerinde oraya yerleştiler”

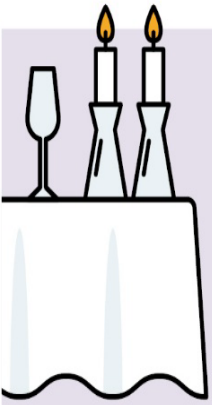
Bereşit 11:31

Avraam, babasının başladığı yolculuğu tamamlamıştı. Bir ebeveyn olmak, evlatlarınızın sizin gittiğinizden daha uzaklara erişmesini istemektir. Rabi Eliezer ben Taday'a göre Moşe'nin Bene Yisrael ile olan ilişkisi de böyle bir ilişkiydi.

Deniz Şarkısı'nın giriş sözleri, halkın "A-Şem'e ve kulu Moşe'ye inandığını" belirtmektedir ki onların Moşe'nin liderliğine inandıklarına dair ilk ifade budur. Hahamlarımız bu konuda şu soruyu gündeme getirmişlerdir: Yahudi halkının bir lideri olmak nedir? Resmi otoriteyi elinde tutmak mıdır? [ve bunun en üstün örneği kraldır; "Hahamlar, 'krallar' diye adlandırılır".] Ya da liderle takipçileri arasında, onura veya saygıya değil, onları, gelişmeleri, sorumluluk kabul etmeleri ve kendi başladığı yolculuğu devam ettirmeleri yönünde teşvik etmeye dayanan türden kişisel bir ilişki olması mıdır? Yoksa ikisinin arasında bir şey midir? Bunun tek bir cevabı yoktur.

Bazı zamanlarda Moşe otoritesini dayatmıştır (Korah'ın isyanı sırasında). Başka örneklerde "Keşke Tanrı'nın tüm halkı birer peygamber olsa!" dileğini dile getirmiştir. Yahudilik karmaşık bir inançtır. Liderliğin Tora tarafından dayatılan tek bir modeli yoktur. Her birimiz farklı liderlik rollerini yerine getirmeye davet ediliz: ebeveynler, öğretmenler, akranlar, ekip üyeleri ve ekip liderleri olarak.

Ancak Yahudiliğin bir ideal olarak tercih ettiği rolün, liderlik ettiğimiz kişileri bizim başlamış olduğumuz yolculuğa devam etmeye ve bizim gittiğimizden daha ilerilere erişmeye teşvik eden ebeveyn rolü olduğuna şüphe yoktur. İyi bir lider takipçiler yaratır. Büyük bir liderse yeni liderler yaratır. Moşe'nin en büyük başarısı buydu: ardında, onun başlamış olduğu büyük görevi daha da ileriye götürme sorumluluğunu her nesilde kabul etmeye gönüllü olan bir halk bırakmak.

Şabat Sofrası İçin Tartışma Soruları

1. Moşe Deniz Şarkısı'nda hangi türden bir lider olarak tasvir edilmektedir? Açıklayınız.
2. Başkalarına sorumluluk vermek onların gelişimine nasıl katkı sağlar?
3. Moşe'nin Deniz Şarkısı'ndaki liderliği, Avraam, Yosef veya Yeoşua gibi liderlerin tarzlarıyla hangi yönlerden benzerlik gösterir ve hangi yönlerden ayrılır?